

هشدار قرآن درباره نزاع میان مسلمانان

احمد عبدالقیان| در ایام ولادت پیامبر اکرم (ص) (به روایت اهل سنت) و آغاز هفته وحدت، آیه ۴۶ سوره انفال را باهم تلاوت می‌کنیم که خداوند متعال می‌فرماید: «وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَ لَا تَنَازَعُوا فَعَشَلُوا وَ تَهْتَبُ رِيحُكُمْ وَ اضْبُرُوا اِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ: از خداوند و فرستاده‌اش اطاعت کنید و با یکدیگر نزاع نکنید که سست می‌شوید و مهابت و قوتتان از بین می‌رود و صبر کنید، همانا خداوند با صابران است.»

اتحاد و یکپارچگی مسلمانان، از دستورات اکید الهی است که در آیات متعدد به آن فرمان داده شده است و این فرمان باید در تمام زمینه‌ها رعایت شود، به خصوص در حال جنگ و درگیری با دشمن که ضرورت بیشتری دارد و هشدار آیه، بیشتر متوجه زمان رویارویی با دشمن است. در این آیه، به مسلمانان توصیه شده است از نزاع و درگیری بین خود بپرهیزند و همگی از خدا و رسولش اطاعت کنند تا قدرتمند باقی بمانند، این اطاعت، محور اتحاد است که در آیات دیگر درباره وحدت نیز مطرح شده است. آیه از نماد باد استفاده کرده است تا بگوید وقتی باد به پرچم اسلام می‌وزد، نشانه برپایی کامروایی و عظمت است و اگر در سایه اختلاف و نزاع، این عظمت بر باد رود، خواری و حقارت به سراغ جامعه اسلامی می‌آید و در واقع، نزاع و اختلاف، جامعه را از درون تهی و از بیرون، بی‌آبرو می‌کند. بنابراین همه باید در مسیر اطاعت و وحدت، پایدار باشیم و نکته مهم پایانی آیه، اینکه اگر در این مسیر چیزی برخلاف میل ما بود یا برخلاف میل ما عمل شد، باید صابر باشیم و یکدیگر را تحمل کنیم.

مشاوره

شوق شروع، کافی نیست

علیرضا وکیلی| چند بار برای انجام کاری تصمیم گرفته‌ایم و همان روزهای اول آن قدر با انگیزه بوده‌ایم که حتی آینده موفقیت‌مان را هم تصور کرده‌ایم اما چند روز بعد، همان تصمیم گوشه‌ای به فراموشی سپرده شده است و ما دوباره به روال قبل برگشته‌ایم؛ ورزش، مطالعه، ترک یک عادت بد، خواندن نماز اول وقت، اصلاح رابطه با همسر یا حتی شروع یک کار اقتصادی. مشکل خیلی وقت‌ها این نیست که نمی‌خواهیم تغییر کنیم؛ مشکل این است که شوق شروع را با توان ادامه دادن، اشتباه می‌گیریم. انگیزه نوعی احساس است و احساس، ماندگار نیست. یک روز حالمان خوب است و با اشتیاق شروع می‌کنیم و روز دیگر خسته‌ایم. گرفتاریم یا نتیجه‌ای نمی‌بینیم. اگر قرار باشد فقط در روزهای پرانرژی به تصمیم‌هایمان وفادار بمانیم، هیچ کار بزرگی به سرانجام نمی‌رسد. اینجاست که نگاه قرآن، تفاوت مهمی ایجاد می‌کند. خداوند به پیامبر (ص) می‌فرماید: «فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ» همان‌گونه که مأمور شده‌ای، استقامت کن. «هود» (۱۱۲)، نمی‌فرماید همیشه با شور و هیجان حرکت کن؛ می‌فرماید استقامت کن. یعنی ارزش کار فقط به لحظه شروع نیست؛ به ماندن در مسیر هم هست.

حضرت امیرالمؤمنین (ع) نیز می‌فرماید: «فَقِيلَ تَذَوُّعٌ عَلَيْهِ أَرْحَمُ مِنْ كَثِيرٍ مَغْلُولٍ مِثْلَهُ» عمل اندکی که بر آن مداومت کنی، امیدبخش‌تر از عمل بسیاری است که از آن خسته شوی. «این دقیقا همان چیزی است که بسیاری از ما در زندگی فراموش می‌کنیم؛ یک برنامه سنگین را با هیجان آغاز می‌کنیم و بعد از چند روز رهایش می‌کنیم، درحالی‌که قدم کوچک اما مداوم، ما را جلو می‌برد.

حالا چگونه استمرار پیدا کنیم؟

اول؛ تصمیم را کوچک کنید. اگر می‌خواهید قرآن بخوانید، از چند صفحه‌ای شروع کنید که حتی در روز شلوغ هم بتوانید انجام دهید. اگر ورزش می‌خواهید، برنامه‌ای بچینید که بعد از یک هفته، خسته‌تان کند. دوم؛ برای روزهای بی‌حوصلگی از قبل تصمیم بگیرید. به خودتان بگویید: «حتی اگر امروز حال ندارم، حداقل پنج دقیقه انجام‌ش می‌دهم». هدف این نیست که هر روز عالی باشید؛ هدف این است که رنجبیره را قطع نکنید. سوم، بعد از یک لغزش، کل مسیر را رها نکنید. اگر یک روز نمازتان اول وقت نشد، یک روز ورزش نکردید یا دوباره گرفتار عادت‌ی شدید، نگوئید «پس من نمی‌توانم». همان روز یا فردا برگردید. خداوند می‌فرماید: «لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ» از رحمت خدا ناامید نشوید. «زمر» (۵۳)، قرار نیست همیشه شوق داشته باشیم، باید استقامت یعنی کاری را که درست می‌دانیم، حتی وقتی شوقمان به‌آن کم شده، با قدمی کوچک ادامه‌دهیم. بسیاری از تغییرهای بزرگ زندگی، نه در روزهای پرهیجان، بلکه در همان روزهای معمولی و خسته‌کننده‌ای رخ می‌دهند که انسان تصمیم می‌گیرد باز هم ادامه‌دهد.

احکام

حکم کف زدن در جشن‌های مذهبی

سلمانه رضوانی| برگزاری جشن و سرود در اعیاد مربوط به اهل بیت (ع)، همواره یکی از جلوه‌های ابراز محبت و ارادت به خاندان رسالت بوده است. این مجالس که معمولاً مدیحه‌سرایی، مولودی خوانی، سرودهای مناسبی و گاه کف زدن همراه است، سؤال‌هایی را درباره حدود شرعی این گونه رفتارها پیش می‌آورد. از آنجاکه تشخیص حلال و حرام در این عرصه، نیازمند مراجعه به نظر مراجع است، در ادامه فتاوای مراجع معظم تقلید نقل می‌شود.

شهید آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای، به طور کلی کف زدن به نحو متعارف، در جشن اعیاد یا برای تشویق و تأیید و ماندن آن فی نفسه اشکال ندارد، ولی بهتر است فضای مجالس دینی به‌خصوص مراسمی که در مساجد، حسینیه‌ها و نمازخانه‌ها برگزار می‌شود، به ذکر صلوات و تکبیر معطر شود تا انسان به ثواب آن‌ها برسد.

آیت‌الله العظمی سیستانی، فی نفسه مانعی ندارد و مناسب، این است که جایگزین صلوات و ذکر نشود.

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، دست‌زدن اگر با امور حرام دیگری مقرون نباشد، حرام نیست، ولی در مساجد و حسینیه‌ها از آن پرهیز کنید.

آیت‌الله العظمی بهجت، اگر عدم مناسبت آن با مقام (و شأن) اهل بیت (ع) انتزاع (استفاده) نشود و به حد لُهو هم نرسد، مانعی ندارد.

با نگاهی به این فتاوا، چند نکته اساسی به‌دست می‌آید، اول اینکه همه مراجع مذکور، کف زدن به‌صورت متعارف و بدون همراهی با حرام دیگر رافی‌نفسه حرام نمی‌دانند، مگر اینکه لُهو یا بی‌مناسبت با شأن معصوم باشد. دوم، همگی بر تمایز میان اصل جواز و اولویت‌های معنوی تأکید می‌کنند، به‌ویژه در مکان‌های مقدس چون مسجد و حسینیه. اگرچه کف زدن جایز شمرده شده، ترک آن و جایگزینی با صلوات و تکبیر، عملی بهتر و ثواب‌آفرین‌تر، معرفی شده است. سوم، براساس نظر مراجع، محتوای اصلی این محافل باید معارف و ذکر باشد و شادی‌های ظاهری نباید اصل مجلس را تحت‌الشعاع قرار دهد. در مجموع، با رعایت ضوابط یادشده، برگزاری جشن با مدح و سرود و کف زدن در چارچوب شرعی بلا مانع است، اما زینت حقیقی این مجالس، ذکر اهل بیت (ع) و صلوات است که هم ثواب آخرتی دارد و هم شأن این‌گونه محافل را حفظ می‌کند.

شکر

۳شنبه
۱۴ فروردین ۱۴۰۳
شماره ۲۸۲

۱۴

مکتب اهل بیت

مروری بر جایگاه و اهمیت وحدت در آموزه‌های بلند اسلام
در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سعید صلح‌میرزایی

دیپلماسی وحدت در مکتب اهل بیت (ع)

گفت‌وگو

آمنه مستقیم‌ی| نام‌گذاری سالروز ولادت پیامبر خاتم (ص) به روایت اهل سنت و شیعیان به هفته وحدت، ابتکاری است که به ما فرصت بازخوانی و بررسی ضرورت، اهمیت و برکات اتحاد و انسجام در امت اسلامی را بدهد، همان نقطه قوتی که دشمن بهتر از ما اثراتش را درک کرده است و به همین دلیل نیز بیشترین هزینه را برای از بین بردن آن صرف می‌کند. به‌مناسبت فرارسیدن این هفته و در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سعید صلح‌میرزایی، استاد سطوح عالی حوزه علمیه قم، پژوهشگر فقه و سیاست و نماینده مردم تهران در مجلس خبرگان رهبری، به این مسئله پرداخته‌ایم.

وحدت، پیش‌نیاز جامعه توحیدی است

جامعه را وقتی توحیدی می‌گویند که خدا بر آن حاکم باشد و برای اینکه اراده خدا حاکم شود، جامعه باید ولایی باشد، یعنی دارای سه جنبه و بُعد باشد؛ جنبه اول انسجام داخلی است؛ تا انسجام داخلی نباشد، دیگر ابعاد جامعه توحیدی تحقق نمی‌یابد. قرآن کریم الفت بین مؤمنان را یکی از نعمت‌های خداوند دانسته و از مؤمنان خواسته است همگان حول محور توحید گرد هم بیایند و از رفتارهای اختلاف‌انگیز پرهیز کنند. در نهج البلاغه از حضرت امیرالمؤمنین (ع) نقل شده است که فرمودند: «با هر کسی اختلاف ایجاد می‌کنی، حتی اگر تحت عمامه من بود، برخورد کنی». تأمین انسجام داخلی در جامعه دینی، به قدری اهمیت دارد که اهل بیت (ع) خود برای تحقق آن وارد میدان می‌شدند و از اتفاقاتی که موجب دو قطبی‌های کاذب و انشقاق در امت می‌شود، جلوگیری می‌کردند، حتی به قیمت آن‌که خلیفه جور بالای سر حکومت باشد.

صبر بر سر وحدت

قرآن کریم نه تنها در برابر سایر مسلمانان و پیروان مذاهب، بلکه حتی در برابر دیگر ادیان و مکاتب نیز دعوت به وحدت می‌کند و اهل کتاب را به اتحاد حول پرستش خدا دعوت می‌کند. در جامعه اسلامی این امر به طریق برتر باید محقق شود و در طول حیات پیامبر (ص)، سلمان فارسی، ابوذر غفاری، اوئس قرنی، بلال حبشی و... همه بر یک سفره می‌نستند و بر سر عناصر مشترک موجود از جمله وحدت قبله، وحدت عبادات، وحدت دشمن، وحدت کتاب و وحدت پیامبر (ص) اتفاق نظر وجود داشت. این وحدت در رفتارهای سیاسی اجتماعی معصومان (ع) نیز تجلی داشت؛ چنان‌که حضرت امیرالمؤمنین (ع) با وجود حقانیت ولایت خود، ۲۵ سال برای حفظ وحدت جامعه اسلامی صبوری کردند.

با اهل سنت مراوده کنید

همه اهل بیت (ع) برای حفظ وحدت در جامعه اسلامی، تلاش و به شیعیان توصیه می‌کردند با اهل تسنن مراوده داشته باشند؛ اگر مریض شدند، به عیادت آن‌ها بروید و اگر از دنیا رفتند، در تشییع اموات آن‌ها شرکت کنید؛ برای مثال امام صادق (ع) شب‌ها به سقیفه بنی ساعده می‌رفتند و به فقرای اهل تسنن کمک می‌کردند و قرض‌نانی برای هریک از آن‌ها قرض می‌دادند. آئمه (ع) به دنبال آن بودند که اتحاد امت اسلامی در مقابل جبهه کفر و استکبار حفظ شود، تاجایی‌که برای حفظ وحدت تأکید می‌کردند: «اگر شما بروید و پشت سر حاکم اهل سنت نماز بخوانید، همانند کسی است که در صف اول، پشت رسول خدا (ص) نماز خوانده است.» اهل بیت (ع) همواره شیعیان را به رعایت وحدت و مدارا توصیه می‌کردند تا رفتاری، سبب جدایی و تفرقه نشود.

به ما قدرت جهاد با طاغوت می‌دهد

درباره چرایی این همه توصیه دین به وحدت و کارکردهای آن باید گفت جامعه اسلامی درگیر طاغوت است و طواغیت نمی‌گذارند جامعه اسلامی مستقل عمل کند و همواره به دنبال آن هستند که منابع انسانی و منابع زیرزمینی امت اسلامی را تصاحب کنند. اگر وحدت در اینجا حاکم باشد و همه دست در دست هم داشته باشند، دشمن خارجی و طواغیت که قصد ضربه زدن به دین را دارند، کاری از دستشان بر نمی‌آید. در روایات داریم شخصی به امام صادق (ع) عرض کرد: من نذر کردم به جهاد بروم، حضرت فرمودند: «شما نمی‌توانید همراه این خلفای جور به جهاد بروید؛ این جهاد فی سبیل الطاغوت است نه فی سبیل الله». سپس فرمودند: «اما می‌توانی به مرزها بروی و مرزبانی کنی؛ اگر دشمن حمله کرد، برای حفظ دین و مسلمانان، می‌توانی دست به شمشیر ببری؛ چون دیگر برای طاغوت نمی‌جنگی.»

توصیه امام رضا (ع) به شیعیان

امام سجاد (ع) در صحنه سجاده، دعایی مخصوص مرزبانانی دارند که تحت حکومت بنی‌امیه بودند؛ هم‌چنین امام باقر (ع) به خلیفه وقت فرمودند: «شما بهتر است سکه اسلامی را ضرب کنید تا ما وابسته به سکه روم و دیگر کشورها نباشیم.» اهل بیت (ع) تا این اندازه مراقبت می‌کردند که مقابل دشمن واحد مسلمانان، فارغ از مذهبی که دارند، آسیب نبینند و دست برتر را داشته باشند. مقصود امام رضا (ع) از «ناس» در حدیث «فَانِ الْاَسْلَافَ لَعَلَّوْا عِلْمَاوْا مُحَاسِنَ کَلِمَاتِلَا تُعْبَوْنَ»، همان اهل تسنن است. معمولاً اهل تسننی که با شیعیان زندگی دوستانه داشتند، به‌مرور زمان به حقانیت‌گفته‌های آنان باور پیدا می‌کردند. آئمه (ع) برای همه فرقه‌های اسلامی، محترم هستند و این ظرفیت باعث می‌شود وقتی محاسن کلام اهل بیت (ع) را بشنوند، از آن تبعیت کنند.

ضعف و از بین رفتن عظمت و شوکت جامعه اسلامی، قلمداد و به‌شدت از آن نهی شده است و به افرادی که عامل از میان رفتن وحدت در جامعه هستند، نیز وعده عذاب الهی داده شده است. در آیه ۱۰۳ سوره مبارک آل عمران، به صراحت امر به وحدت شده و باز در آیه ۶۴ همین سوره، وحدت نه تنها در جامعه اسلامی، بلکه در میان اهل کتاب نیز امری مسلم و ضروری، معرفی شده است. با وجود همه این تأکیدها، نه تنها در جامعه اسلامی که در جامعه شیعی و در داخل کشور نیز شاهد هستیم که گاهی همه این تأکیدها و دستورات بر حفظ

توهین به مقدسات اهل سنت، حرام است

بنا بر فتوای تمام مراجع تقلید، احترام اهل تسنن باید حفظ شود و همگی، توهین به مقدسات آن‌ها را حرام می‌دانند، حتی آیت‌الله العظمی سیستانی گفته است: «اهل تسنن، جان ما هستند.» و عمل هر کسی را که باعث اختلاف میان مسلمانان شود، حرام دانستند، به‌ویژه اگر این اختلافات به جنگ و خونریزی و تخریب بینجامد، حتماً باید از آن‌ها پرهیز شود. رهبر شهید انقلاب نیز بارها فرمودند: «توهین به مقدسات اهل تسنن، حرام است.» ایشان می‌گفتند: «ما وحدت را یک مسئله تاکتیکی نمی‌دانیم، بلکه وحدت را مسئله راهبردی می‌دانیم.» لذا از لحاظ فقهی، اختلاف افکنی و ایجاد تفرقه بین مسلمین، مذموم و در برخی مواقع، گناه کبیره است.

بیهانه‌های سیاسی، نباید بیهانه تفرقه شود

در شرایط کنونی که مادرگیر جنگ با دشمن صهیونی آمریکایی هستیم، وحدت لایه‌های مختلفی دارد. اولین آن‌ها وحدت خود امت معبوث شده است، یعنی ما نباید به بیهانه‌های سیاسی و انتخاباتی، به سمت ایجاد شقاق بین مؤمنان انقلابی و دلسوزان ایران عزیز برویم. رهبر معظم انقلاب، حضرت امام سیدمجتبی خامنه‌ای، در بیش از بیست پیامی که صادر کرده‌اند، در سیزده زمینه بر مسئله وحدت تأکید کرده و فرموده‌اند: «حتی به دلایل موجه نیز نباید باهم اختلاف داشته باشیم. این در لایه نیروهای مؤمن انقلابی و مردم معبوث شده است. برخی افرادی که ممکن است در این جرگه نباشند، نیز باید مورد احترام قرار بگیرند و جذب حداکثری مدنظر رهبر شهید محقق شود.»

وحدت، مانع شهادت این همه زن و کودک

لایه بعدی وحدت، میان ما و دیگر مذاهب اسلامی است. امام شهید انقلاب فرمودند: حل قضیه فلسطین، کلید رمزآلود گشایش فرج امت اسلامی است. اگر ما بتوانیم با اتحاد خویش با دیگر مسلمانان جهان، مسئله فلسطین را حل کنیم، گشایش به سمت حکومت اسلامی می‌آید و دیگر مشکلات نیز حل می‌شود؛ اگر امت‌های اسلامی با یکدیگر متحد بودند، شریان‌های حیاتی رژیم صهیونیستی قطع می‌شد و هزاران زن و کودک در غزه و ایران به شهادت نمی‌رسیدند. اما تفرقه امروز باعث شده است آمریکا و اسرائیل با پول نفت خود مسلمانان، آن‌ها را به خاک و خون بکشند.

حجت‌الاسلام والمسلمین صلح‌میرزایی، همه اهل بیت (ع) برای حفظ وحدت در جامعه اسلامی، تلاش و به شیعیان توصیه می‌کردند با اهل تسنن مراوده داشته باشند؛ اگر مریض شدند، به عیادت آن‌ها بروید و اگر از دنیا رفتند، در تشییع اموات آن‌ها شرکت کنید

از امر نبوی بر گسترش وحدت تا خودبینی منجر به وحشت

کمترین کاری است که از ما ساخته است. کوبیدن هر روزه بر طبل خودخواهی و خودبینی به هر بهانه، نه تنها امری مغایر با وحدت است که به از میان رفتن آرامش جامعه و وحشت، منتهی می‌شود، البته این به معنای یک‌دست‌کردن جامعه در تفکر و اندیشه نیست، هر شخص، آزاد است در چارچوب عقاید و به میزان بهره‌ای که از علم و معرفت برده است، سخن خود را مطرح کند و برای آن استدلال بیاورد، اما از آنجا که این مسئله ممکن است به ناهنجاری اجتماعی منجر شود، عقل سلیم حکم می‌کند که تأکید بر مشترکات و فاصله گرفتن از نقاط افتراق، به‌عنوان یک امر ضروری در اولویت باشد.